

İSRAİL İŞGALİNDE SON ADIM: BATI ŞERİA'NIN İLHAKI

Kadriye Sınmaz

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Sınmaz, Kadriye. "İsrail İşgalinde Son Adım: Batı Şeria'nın İlhakı", İNSAMER, 29.06.2020.

 Analiz

Koronavirüs salgınının ortaya çıkardığı olağanüstü durum, İsrail'i dördüncü kez seçime gitmekten kurtarıp koalisyon hükümetinin kurulmasını sağladı. Kurulan yeni hükümetin salgına yönelik tedbirlerin yanı sıra en önemli gündem maddelerinden biri de Batı Şeria'nın ilhakı meselesi oldu. İlhakla ilgili planın 1 Temmuz'da İsrail parlamentosu Knesset'e sunulması bekleniyor.

İlhak planı, 1900'lü yılların başından bu yana Ortadoğu'nun en temel sorunu olan Filistin-İsrail meselesinde yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmektedir. Bu konu ayrıca son yıllarda Ortadoğu'da âdeta bir zincirin halkaları gibi birbiri ile ilintili sorunlar yumağının da en önemli halkalarından biridir. İlhakın hayata geçirilmesiyle ilgili atılacak adımlar, farklı bölgelerde yaşanan çatışmalara yeni bir boyut getirmesi yanı sıra bölgedeki hassas dengelerin değişmesine de zemin hazırlayabilir. İsrail'in

son dönemde artan ilhak açıklamalarını anlamlandırabilmek için Batı Şeria'da uyguladığı "adım adım işgal" politikasını ve bölgenin önemini bilmek gerekmektedir.

Batı Şeria neden önemli?

Batı Şeria, geniş yüz ölçümü, yoğun nüfusu ile tarihî Filistin topraklarının en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Kudüs'e ev sahipliği yapmasının yanı sıra Filistin ekonomisinin bel kemiği olan tarım alanlarının büyük bir kısmı da bu bölgededir. 5.659 kilometrekarelik alana yayılan ve 3 milyonu aşkın nüfusa sahip Batı Şeria 11 Filistin şehriden oluşmaktadır. Bölgede ayrıca 900.000'i aşkın Filistinli mültecinin yaşadığı irili ufaklı 19 mülteci kampı bulunmaktadır.¹

Siyonist rejimin ilan edilmesiyle yaşanan savaşın ardından 1948 yılında Ürdün kontrolüne giren

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Batı Şeria, 1967 yılında tümüyle İsrail tarafından işgal edilmiştir. 1947 yılındaki 181 sayılı Birleşmiş Milletler (BM) kararında (Taksim Planı) belirtilen bölgede silahlardan arındırılmış uluslararası bir yönetimin kurulması yönündeki maddeye karşın, 1967'de kutsal mekânlara ev sahipliği yapan bölgenin en önemli kenti olan Kudüs'ün doğusu İsrail tarafından işgal edilmiştir. 1980 yılına gelindiğinde işgal devleti İsrail, Kudüs'ü tek taraflı olarak ilhak ettiğini ve başkent ilan ettiğini duyurmuştur. BM, 478 sayılı kararla bu durumu kınamış ve dünya kamuoyu da bu ilhakı tanımamıştır ancak ilhak açıklaması, İsrail'in gelecekte atacağı adımların habercisi niteliğindedir.

1995 yılında yapılan II. Oslo Anlaşması ile bölgede Özerk Filistin Yönetimi kurulması kararı alınmış ve bölge toprakları üç parçaya bölünmüştür. Buna göre A bölgesi sınırlı olarak Filistin yönetimine, B bölgesi siyasal açıdan Filistin yönetimine ancak güvenlik açısından İsrail kontrolüne, C bölgesi ise bütünüyle İsrail kontrolüne bırakılmıştır. Bu anlaşma ile İsrail'in kontrol ettiği bölgelerin toplamı tüm Batı Şeria'nın %60'ını kapsayacak şekilde garanti altına alınmıştır. Son 30 yıldır Filistin idaresi bölgenin yarısından daha az bir kısmını yönetirken, kalan tüm bölgeler zaten İsrail'in doğrudan kontrolünde olan yerlerdir. Üstelik Oslo anlaşmaları ile Batı Şeria'daki kontrolünü genişleten İsrail, Oslo'da kabul etmesine rağmen Filistin'i bir devlet olarak muhatap almamıştır. Bununla birlikte Oslo sonrası süreçte Batı Şeria'daki ihlallerinin boyutunu genişleterek bölgedeki işgalini adım adım ilerletmiştir.

2002 yılında inşasına başlanan 712 kilometre uzunluğundaki Ayrım Duvarı tüm Batı Şeria'yı çevreleyerek bölgeyi tam bir açık hava hapishanesine dönüştürmüştür. Duvar tamamlandığında Batı Şeria'nın %9,4'üne tekabül eden 52.667 hektarlık alan Batı Şeria'dan kopartılmış olacaktır.² %85'i Batı

Şeria topraklarından geçen duvar, Kudüs'ü Batı Şeria'dan tamamen ayırmakta; Filistinlilerin topraklarına ulaşmasını engelleyerek tarım faaliyetlerini kısıtlamaktadır. Filistinliler iş, sağlık, eğitim gibi sebeplerle her gün kontrol noktalarından geçerek duvarın diğer tarafına ulaşabilmektedir. İsrail bölgede kurduğu 572 kontrol noktası ile Filistinlilerin her hareketini izlemektedir. İsraililer herhangi bir kısıtlama olmaksızın bölgeye girip çıkabiliyorken duvarla Yeşil Hat arasında sıkışıp kalan en az 11.000 Filistinli, evlerinde yaşamaya devam edebilmek için oturma izni almaya mecbur bırakılmaktadır.³

Batı Şeria'da yaşayan Filistinlilerin konut ruhsatı alması türlü gerekçelerle zorlaştırılmaktadır. Son 10 yılda inşa edilen 6.707 bina İsrail tarafından yıkılmış, 10.312 kişi yerinden edilmiştir. Yıkımların %78'i C bölgesinde, %20'si ise Doğu Kudüs'te gerçekleştirilmiştir.⁴

İsrail ayrıca bölgedeki işgalini genişletmenin bir yolu olarak sistemli bir yıldırma politikası uygulamaktadır. Doğrudan saldırılar bu uygulamanın en önemli ayağını oluşturmaktadır. Bu bağlamda İsrail, bölgede zaman zaman Uluslararası Af Örgütü tarafından "savaş suçu" olarak nitelendirilen büyüklükte -2002 yılı Nisan ayındaki Cenin mülteci kampı saldırısı gibi- saldırılar gerçekleştirirse de daha çok bireylere yönelik saldırılar düzenlemektedir. BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi'ne (OCHA) göre bu türden saldırılarda son 10 yılda en az 558 Filistinli öldürülmüş, 100.000'den fazlası da yaralanmıştır.⁵

İsrail'in işgal ettiği bölgedeki varlığını kalıcı hâle getirmesinin yegâne yolu, buralarda Yahudi yerleşim birimleri kurulmasından geçmektedir. Dolayısıyla Siyonist rejim bu amaçla Batı Şeria'da yoğun bir Yahudi yerleşimi kurma siyaseti uygulamaktadır. Öyle ki son 30 yılda bölgedeki yerleşimcilerin sayısının %600 civarında arttığı belirtilmektedir. Oslo Anlaşması'nın imzalandığı 1990'lı yılların başında yaklaşık 120.000 olan yerleşimci

*Siyonist
rejim Batı
Şeria'da yoğun
bir Yahudi
yerleşimi
kurma siyaseti
uygulamaktadır.*

sayısı, bugün 600.000'i aşmış durumdadır.⁶ Günümüzde Batı Şeria nüfusunun %22,7'si Yahudi yerleşimcilerden oluşmaktadır.

Özetle İsrail, Batı Şeria'da yaşayan Filistinlilere ait ev ve iş yerlerine sık sık baskınlar yaparak, Ayrım Duvarı'yla tarlaları ve hatta evleri bölerek, bölgeyi ve halkını her yönden kuşatarak, sokağa çıkma yasakları uygulayarak, doğrudan saldırılar düzenleyerek ve yasa dışı yerleşimcilerin sayısını sürekli arttırarak Filistinlileri sindirmeye çalışmaktadır. Bugün gelinen noktada, 1967 yılından bu yana peyderpey ilerlenen işgalde artık son hamle konuşulmaktadır.

Neden şimdi?

İsrail'in Batı Şeria'da 1967'den günümüze değin uyguladığı politikalar, ilhak kararının son birkaç yılın konusu olmadığını, aksine 53 yıllık süreçte ilmek ilmek işlendiğini göstermektedir. Fiilî olarak zaten mevcut olan işgalin meşruluk zeminine taşınması çabasıyla başka bir şey olmayan ilhak planı, başta ABD'nin İsrail'e olağanüstü desteği olmak üzere, bölgesel ve uluslararası siyasi konjonktürün elverişli olması sebebiyle son günlerde yoğun bir şekilde gündeme getirilmektedir.

İsrail, ABD'de Donald Trump'ın göreve başladığı Ocak 2017'den bu yana geçen yaklaşık dört yıllık sürede tarihinin en büyük siyasi kazanımlarını elde etmiştir.

Trump, henüz adaylık sürecinde ABD'deki Siyonist lobinin desteğini almak için vadettiği İsrail yanlısı adımları, beraberindeki birçoğu Siyonizm yanlısı Yahudi olan danışmanlarıyla birlikte vakit kaybetmeden hayata geçirmiştir. Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak kabul etmesi

ve akabinde ABD elçiliğini Kudüs'e taşıması, Golan Tepeleri'ni İsrail toprağı olarak kabul etmesi, Ocak 2020'de "Yüzyılın Anlaşması" planını Beyaz Saray'da dünyaya duyurması ve son olarak da Batı Şeria'nın ilhakı konusundaki desteği Trump yönetiminin işgal devletine sağladığı en önemli kazanımlardır.

Koronavirüs sürecinin yönetimi ile ilgili eleştiriler ve George Floyd'un öldürülmesinin ardından yaşanan gösterilerin Trump'ın kasım ayındaki seçimlerde tekrar başkan seçilmesini tehlikeye düşürdüğü belirtilmektedir. Ayrıca Demokrat Parti adayı Joe Biden'ın İsrail konusunda iki devletli çözümü desteklediği, dolayısıyla Batı Şeria'nın ilhakı konusunda

İsrail'e "Trump"vari bir destek vermeyeceği de bilinmektedir. Netanyahu'nun ilhakla ilgili süreci hızlandırmasının en önemli sebeplerinden birinin ABD'deki seçimlerden önce bir kazanım elde etme isteği olduğu anlaşılmaktadır.

Mevcut İsrail hükümeti bir yıl içinde üç defa seçime gidilmesine sebep olan aktörlerden oluşmaktadır; yani her ne kadar hükümeti kurma konusunda asgari bir uzlaşma sağlamış olsalar da hükümet bileşenleri arasındaki fikir ayrılıklarının devam ettiği bilinmektedir. Keza Mavi Beyaz Partisi lideri ve Savunma Bakanı Benny Gantz'ın Batı Şeria'nın ilhakı konusunda daha temkinli adımlar atılması gerektiği ve Filistinlilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerin ilhak edilmesini

desteklemeyecekleri yönünde açıklamaları olmuştur.⁷ Dolayısıyla Netanyahu'nun hem İsrail siyasetindeki kırılma yapının doğurabileceği muhtemel krizler ortaya çıkmadan hem de kendisi hakkında açılan yolsuzluk davalarıyla ilgili gündemi manipüle etmek için ilhak planını gündeme taşıdığı anlaşılmaktadır.

Filistin'in 2006 seçimlerinden bu yana içinde bulunduğu siyasi bölünmüşlük ve Arap dünyasının çatışma ve iç savaşlar sebebiyle zaten bölünmüş durumda olması da İsrail için uygun bir işgal zemini sağlamaktadır.

ABD-İsrail ortaklığında uluslararası hukuk kuralları hiçesayılarak arkaya atılan adımlara karşı diğer ülkelerin ve çatı kurumların gerekli tepkiyi göstermemesi, bu süreçte İsrail'in işini kolaylaştıran unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Zira Avrupa'nın kendi içinde yaşadığı krizler sebebiyle İsrail'in ilhak girişimine karşı etkili bir politika geliştirememesi, Suriye ve Yemen gibi daha yoğun çatışma alanlarında yaşananlar ve nihayetinde de tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs gündemi, Filistin meselesinin geri plana düşmesine, dolayısıyla da İsrail'in ilhak planını hayata geçirmesine yardım etmiş görünmektedir.

Filistin'in 2006 seçimlerinden bu yana içinde bulunduğu siyasi bölünmüşlük ve Arap dünyasının çatışma ve iç savaşlar sebebiyle zaten bölünmüş durumda olması da İsrail için uygun bir işgal zemini sağlamaktadır. Bilhassa 2000 öncesi dönemde İsrail işgali karşısında birçok defa birlikte hareket eden bölge ülkelerinin son dönemde İran ve Müslüman Kardeşler ortak düşmanlığında İsrail ile iş birliği yapma aşamasına gelmesi, bu süreçte en dikkat çeken gelişmeler arasındadır. Ayrıca Trump yönetiminin Ortadoğu politikasının temel hedeflerinden birinin başta Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan olmak üzere Körfez ülkeleri ile İsrail yakınlaşmasını sağlamak, İran ve Müslüman Kardeşleri şeytanlaştırarak nihayetinde Filistinlileri yalnızlaştırmak olduğu bilinmektedir.

Ne olacak?

Batı Şeria'nın ilhakının Filistin yönetimini Gazze'ye sıkıştırıp bölgede barışçıl bir çözüm bulunması ihtimalini ortadan kaldıracığı bilirse de Netanyahu'nun yerleşim birimlerinin ve Ürdün Vadisi'nin tamamının ilhak edilmesi gerektiği yönündeki tutumu, sağ siyaset anlayışının hâkim olduğu İsrail parlamentosu tarafından da desteklenmektedir. Ancak yerleşim birimlerinde yaşayan ve daha sert bir politika izlenmesi gerektiği yönünde Netanyahu'yu eleştiren Siyonistlere karşı İsrail toplumunun önemli bir kesimi ilhaka karşı çıkmakta ve

zaman zaman düzenledikleri gösterilerle bu tepkilerini dile getirmektedir. Yapılan bir anket çalışması toplumun %41,7'sinin ilhaka karşı olduğunu ortaya koymuştur.⁸

Bütün bu süreçte muhatap alınmayan Filistin yönetimi, İsrail'le yapılan tüm anlaşmaları askıya aldığı duyururken Avrupa Birliği (AB) ve BM gibi uluslararası; Ürdün, Türkiye, Körfez ülkeleri gibi bölgesel aktörler de ilhak adımlarını kınadıklarını açıklamıştır. Özellikle ilhaktan doğrudan etkilenecek Ürdün İsrail'in kararına oldukça sert tepki göstermiştir.

İsrail'in önünde bahse konu bölgelerin tek seferde veya aşamalı olarak ilhak edilmesi şeklinde iki seçenek bulunduğu belirtilmektedir. Ancak her ne kadar Netanyahu tek seferde ilhaktan yana olsa da ABD'nin -özellikle Jared Kushner'in- Arap ülkeleriyle diyalog sürecini tehlikeye sokmamak için temkinli adım atılması gerektiğine dair telkinleri ve yine Ürdün'le barışın tehlikeye atılmaması yönündeki ülke içi muhalefetin söylemleri, ilhakın aşamalı olarak gerçekleştirilmesi ihtimalini güçlendirmektedir.

İlhakın gerçekleşmesi hâlinde Ürdün Vadisi'nde yaşayan 65.000 Filistinlinin⁹ ve diğer bölgelerdeki Filistinlilerin durumunun ise yeni bir insani krize sebep olabileceği belirtilmektedir. Zira İsrail'in buradaki insanlara vatandaşlık vermek istemeyeceği, bunun da çevre ülkelere yeni bir göç dalgasının yaşanmasına sebep olabileceği yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır.

Her ne kadar Arap liderler İsrail'e karşı ılımlı bir yaklaşım sergilese de Batı Şeria'nın ilhakı planının hayata geçirilmesiyle iki devletli çözüm planının tarihe gömülmesinden sonra, Arap sokaklarının yeniden hareketleneceği tahmin edilmektedir. Dolayısıyla bu durumun İsrail için yeni güvenlik krizlerine yol açabileceği belirtilmektedir.

Neler yapılabilir?

ABD-İsrail ittifakına karşı denge sağlamak için BM ve AB başta olmak üzere uluslararası örgütlerin harekete geçirilmesi ve Uluslararası

Ceza Mahkemesi üzerinden İsrail'in işlediği savaş suçlarının gündeme getirilmesi gerekmektedir.

Bölünmeyi sona erdirmek ve Filistin'de birliği sağlamak için Batı Şeria ve Gazze yönetimleri arasında diyalog geliştirilmelidir. Örneğin 1948 yılındaki savaş başladığında Siyonist silahlı çeteler Irgun, Haganah ve Stern birbiriyle anlaşmazlık içinde olmalarına rağmen tek çatı altında toplanabilmiş ve İsrail böylelikle Araplara karşı savaşın galibi olmuştur. Bugün Filistinli siyasi aktörler de böylesi bir ortaklığa belki de daha önce hiç olmadığı kadar ihtiyaç duymaktadır.

Dünya kamuoyu İsrail işgalinin boyutları ile ilgili bilgilendirilmeli, sosyal medya ve kitlesel eylemler aracılığıyla dünya genelinde işgal

karşıtı söylemler güçlendirilmelidir. Ayrıca hazırlanacak etkili bir organizasyonla adalet çağrısı yapılması da İsrail'in ilhak girişiminde geri adım atmasını sağlayabilir. Bir diğer önemli seçenek de Siyonizm karşıtı Yahudi gruplarla iş birliğini arttırmaktır. Bu noktada ABD'de ve Avrupa'da bazı Siyonist lobilerin de Batı Şeria'nın ilhakına karşı olduğu bilinmektedir. Bu grupların ilhak karşıtı söylemleri Netanyahu'nun ilhak politikasında birçok ülkeden daha büyük bir caydırıcı etkiye sebep olabilir.

Görünen o ki, Netanyahu hükümetinin 1 Temmuz'dan itibaren başlatılacağını duyurduğu ilhak sürecinin kapsamı ve içeriği, bölgede sıcak günlerin yaşanmasına sebep olacak ve Filistin'i tekrar uluslararası gündemin odak noktası haline getirecektir.

Sonnottlar

- ¹ Palestinian Central Bureau of Statistics- PCBS, "Number of Registered Palestinian Refugees by Country, 2017", http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Registered-Refugees-by-Country-Diaspora-E-2017.html
- ² "The Separation Barrier", B'Tselem, 2017, https://www.btselem.org/separation_barrier
- ³ "Israeli Occupation", PASSIA, 2019, http://passia.org/media/filer_public/2e/54/2e54f4ec-b857-4572-9c21-5f7a974cf067/factsheet_israeli_occupation_2019.pdf
- ⁴ <https://www.ochaopt.org/data/demolition>
- ⁵ <https://www.ochaopt.org/data/casualties>
- ⁶ "Number of Settlers in the Israeli Settlements in the West Bank, by Year and Region, 1986-2018",

PCBS, http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/SETT-TimeSeries-E-2018.html

- ⁷ "İsrail Savunma Bakanı Gantz: Filistinlilerin yoğun olduğu bölgelerin ilhakına karşıyım", AA, 18.06.2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-savunma-bakani-gantz-filistinlilerin-yogun-oldugu-bolgelerin-ilhakina-karsiyim/1881758>
- ⁹ "İsrail halkının çoğu Batı Şeria'nın ilhakına karşı", Şalom, 10.06.2020, http://www.salom.com.tr/haber-114864-Israil_halkinin_cogu_bati_serianin_ilhakina_karsi_.html
- ⁹ Ürdün Vadisi'nde yaşayan Filistinlilerle ilgili ayrıntılı bilgi için bk. "The Jordan Valley", B'Tselem, 2017, https://www.btselem.org/jordan_valley